MAKS OKER-BLOM

MIRA KOD UJAKA LIJEČNIKA

ZAGREB 1923.

IZDANJE HRVATSKOG ŠTAMPARSKOG ZAVODA D. D.

MIRA
KOD UJAKA LIJEČNIKA

KNJIGA ZA RODITELJE

NAPISAO

MAKS OKER-BLOM

DR. MED., DOCENAT FIZIOLOGIJE U HELSINGFORSU.

AUTORIZOVANI PREVOD OD

MED. UNIV. DRA RIKARDA FISCHERA,

ASISTENTA Z. B. ZAGREB

ZAGREB, 1923.

IZDANJE HRVATSKOG ŠTAMPARSKOG ZAVODA D. D.

PREDGOVOR.

»Znam samo jedno uporabivo sredstvo, da se sačuva djeci nevinost, a to je, da cijela njihova okolina poštuje i ljubi mladež.«

J. J. Rousseau.

Već koncem 18. stoljeća uložili su filantropi svu svoju snagu u to, da se prikladnim objašnjenjem mladež sačuva od opasnosti, koje joj prijete; međutim je taj pokret iza višegodišnjeg trajanja prestao, a da nije donio osobita uspjeha. Činilo se, da će se to isto ponoviti i u naše vrijeme. Prije nekoliko godina čula se je posvuda krilata riječ o seksualnoj pouci, pa se je tomu pitanju proricala loša sudbina. Ali oni krugovi, koji su stvar shvatili ozbiljno, nisu popustili, pa se čini, da je spolna pouka mladeži došla u pravu kolotečinu.

Izraz »seksualno objašnjenje» zlorabio se nekoliko godina, ponajpače stoga, jer je to skupni pojam. Navikli smo da pod taj pojam svrstavamo pitanja, koja su jedno od drugoga dosta daleko.

Uglavnom postoje tri oblasti spolnoga života, u kojima mladež treba pouke i objašnjenja.

Ponajprije se nameće djetetu pitanje, odakle je ono došlo. Kao odgovor na to pitanje služila je

priča o rodi. No ovoj se sada naviješta rat, jer je ona tako reći djetetu prosto odrezala pitanje o materinstvu, a baš se ovo pitanje javlja kod svakog djeteta, gdjekada šta više vrlo rano, ne izlazeći možda iz kakvog seksualnog osjećaja, već jedino iz bezazlene ljubopitljivosti.

Kasnije, kad se kod djece jave prvi znaci dozrijevanja, onda se ljubopitljivost ne zadovoljava više samo ovim pitanjem. Iza pitanja o materinstvu dolazi i pitanje o očinstvu.

Najzad je mladeži potrebna i pravovremena pouka o štetnosti samoskvrne.

Baš ova pitanja obradio je savršeno lijepo i lako shvatljivo za djecu švedski liječnik Dr. Oker-Blom, pa me je to ponukalo da prevedem njegovu knjižicu.

Svaki dalji komentar ovom djelu smatram posve izlišnim.

Ako budu djevojčice crpile bar nešto koristi od pažljivoga čitanja tih poučnih razmatranja, svrha je toga prevoda postignuta.

Z a g r e b, 4. srpnja 1923.

Dr. Rikard Fischer.

RODITELJIMA DJEVOJČICA.

Prije četiri godine napisao sam malu knjižicu »Kod ujaka liječnika na ladanju. Knjiga za roditelje.« Knjižica je imala biti jedan pokušaj, da se roditelji upute, kako će na jedan pamentan način dati svojim dječacima objašnjenja o onim prirodnim uređajima, koji se odnose na postanak života. Po mom mišljenju imali bi se ti uređaji protumačiti dječacima već u vrlo ranoj dobi. Činjenica, da je moja knjižica bila prevedena na više stranih jezika, svjedoči već sama, da je bila od koristi i odgovarala potrebi.

Posljednjih godina, a poglavito iza I. međunarodnog kongresa za školsku higijenu u Nürnbergu 1904., bilo je pitanje o pouci mlađeg naraštaja u seksualnim stvarima trajno na dnevnom redu učiteljskih i liječničkih krugova svih kulturnih zemalja. Čini se, da je sve više preotelo maha shvaćanje, da smo dužni da budemo iskreni mladeži i u tim kritičnim pitanjima. Da to shvaćanje obrazložim, ponovit ću ono, što sam rekao u prije spomenutoj knjižici:

»Što je roditeljima bliže srcu negoli dobrobit njihove djece? Prvi uvjet za dobrobit djeteta je neosporno njegovo duševno i tjelesno zdravlje. Tijelo i duša ovisne su u mnogom pogledu jedno o drugome, a oboje je podvrženo razvoju. Kod upravljanja ovim razvojem važno je, da se izgradi srdačnost duševnog života i čvrstoća karaktera, koji su podobni da ojačaju otpornu snagu djeteta proti svakovrsnim štetnim utjecajima života, pružajući istodobno i jamstvo za zdrav napredak pojedinca i društva.

Ta je zadaća jednako lijepa, kao i odgovorna, pa traži istodobni svrsishodni rad i razumno uzajamno djelovanje škole i doma.

Jedna okolnost, koja je osobito prikladna, da odnošaje, koji su u vezi sa spolnim životom, učini osobito zanimljivima, jest ta, da se oni obavijaju velom tajanstvenosti. Dar opažanja općenito je kod djece vrlo razvijen i ona lako nadođu, da im stariji taje i uskraćuju istinu. Dakako, da to podbada njihovu radoznalost i navodi ih na to, da na drugi način potraže objašnjenja tim stvarima. Tako se događa, te u tim stvarima postaju učiteljima tek nešto stariji drugovi, koji u svom tumačenju idu mnogo dalje, negoli je to podesno.

Mi se vrlo brinemo oko toga, da nam djeca dobiju dobre učitelje u mnogobrojnim vrstima znanja, ali u stvarima spolnoga života prepuštamo slučaju, da im on nadje učitelja, dok mi sami nosimo tešku odgovornost za rezultat. To je zaista čudnovato.

K tome pridolazi, da mi takovim postupkom sprečavamo kod djeteta radjanje onog povjerenja, koje bi trebalo da stvara najjaču vezu između djeteta i roditelja. Na taj način izmakne nam dijete baš u onoj dobi, kad bi najviše trebalo ruku, koja bi ga s ljubavlju vodila.

Mora se priznati, da je neizmjerno teško prosuditi, u kojoj se dobi i u kojem opsegu mogu djeca poučiti u tim stvarima. S druge strane možemo biti posve sigurni, da djeca (osobito dječaci) doznaju štošta već u dobi od 8—10 godina, a često i mnogo ranije; ona to smatraju svojim tajnim znanjem, ona to obrađuju u malom svijetu svoje fantazije, jer roditelji pokazuju dosta jasno, da se s njima ne može govoriti o takovim stvarima.

Ja sam sklon vjerovati, da su roditelji, koji su o tom pitanju razmišljali, dovoljno uvjereni, da je mnogo bolje preteći, negoli biti pretečen. Pa što onda sprečava roditelje u tom da sami govore sa svojom djecom o misterijama spolnog života, o

okolnostima, koje su s njima skopčane te o njihovim opasnostima, — ako ne s jedne strane neumjesna stidljivost, a s druge strane poteškoća, da nađu zgodan način za takovo saopćenje?

Što se tiče prvoga, dužnost je svakoga, koji je na se preuzeo odgovornost za dobrobit djeteta, da u svojoj savjesti dobro ispita motive. Što se pak tiče drugoga, ja sam mislio, da ću u svakom slučaju učiniti uslugu ocu ili majci, ako im pokažem način, kako može saopćiti djetetu ono, što je potrebno.

Držao sam, da su za dječju dušu najzgodnije prikladne pripovijetke, koje obrađuju takove male dogodovštine iz svagdašnjeg života i podesne su, da osvijetle jednu ili drugu stranu problema. Ove pričice napisane su zapravo s tom namjerom, da se knjižica prosto uruči svakom 10. do 12. godišnjem dječaku, pa je prema tome udešen i oblik tih pripovijedaka.

Ali tu nastaje pitanje, koliko bi knjižica odgovarala svojoj svrsi, kad bi se pročitale sve pričice za jedan do dva dana. Osim toga moglo bi se dogoditi i to, da te pričice, kao nešto jako »zanimljivo«, prepusti brat svojim sestrama ili mlađoj braći, pa bi posljedica toga bio sasvim nepoželjni efekat.

Knjiga se predaje stoga u prvom redu roditeljima, koji treba da je sami pročitaju. Oni će zatim prema uviđavnosti dati djetetu knjižicu, da pročita na glas po jednu pričicu, — a sami moraju iza toga biti spremni, da odgovore na pitanja djeteta, koja zasigurno ne će izostati.

Ja držim, da će na taj način, uz razumno sudjelovanje roditelja, postati ova knjižica korisno, naučno pomagalo za svakoga dječaka.

Nadajmo se dakle, da će ove male čedne pričice biti polazna tačka za povjerljive razgovore između roditelja i sinova, prikladne da učvrste vezu doma i pouče dijete, da u svojim roditeljima vidi svoje najbolje prijatelje i savjetnike.

Imajući tu svrhu, da u ovoj nesumnjivo važnoj stvari osiguramo sebi potpuno povjerenje djeteta, od najvećeg je zamašaja, da pozorno pazimo na razvoj djeteta i da ga pravodobno uputimo, neka u tim stvarima uvijek pita samo svoje roditelje. Važno je, da se ne propusti dobra prilika i da nas ne preteknu štetni utjecaji s drugih strana, koji dijete samo poplaše, a u isto vrijeme stavljaju na kocku i povjerenje prama roditeljima.«

Ovo, što sam tu rekao, izvađeno je iz knjižice za dječake, ali vrijedi u cijelosti i za djevojčice.

Istina je, da djevojčice posvećuju mnogo manje pažnje događajima spolnoga života, negoli dječaci, da su u manjoj mjeri izvrgnute napastima i stoga samo rijetko dolaze u zablude spomenute vrsti. Osim toga pruža se majci, a da je i ne traži, prilika, da protumači djevojčici u dobi od 12.—14. godina, kada se pojavi menstruacija, prirodne događaje spolnoga života. No koliko majka upotrebljava ovu okolnost za korisno obrazloženje i pouku?

Njima je često teško, da prekinu sa starim običajem, koji je isto tako udoban, kao i bezbrižan: ne reći ništa. Kao isprika ovim majkama može da služi izgovor, da im se nije pružala uvijek netražena prilika za potrebno saopćenje.

Budući da sam sa više strana bio zamoljen, da napišem knjižicu za djevojčice, koja odgovara onoj za dječake »Kod ujaka liječnika na ladanju«, ja sam se rado odazvao tomu pozivu.

Moja je iskrena želja, da ova mala knjižica bude na korist djevojčica i da olakša roditeljima trud, kad će stati da ih upoznavaju sa mudrim uređajima prirode o postanku života.

S u l o s a a r i, 25. juna 1907.

Pisac.

MAKS OKER-BLOM:

MIRA
KOD UJAKA LIJEČNIKA

ZAGREB, 1923.
IZDANJE HRVATSKOG ŠTAMPARSKOG ZAVODA D. D

KAKO SU MIRA I SLAVA DOŠLE SVOM UJAKU NA LADANJE.

Vrlo je tužno protekla zima Miri i Slavi.

Prije svega osjećala se njihova majka već od jeseni tako slabom i umornom, da joj nije bilo moguće pomagati Miri kod njezinih domaćih zadaća. Miri je naime bilo već 12 godina, te je često dobivala u školi takove domaće zadaće, koje su iziskivale pripomoć njezine majke. No kako je Mira bila razumna i marljiva djevojka, znala je svoje učenje kod kuće tako udesiti, da kod toga nije suviše smetala i trebala majku; uprkos svega toga Mira je u školi dobro prolazila.

I devetgodišnja Slava primijetila je doskora narušeno zdravlje svoje majke. Slavine su zadaće doduše bile većim dijelom takove, da joj majka nije trebala mnogo pomagati, pogotovo, što je tri godine starija Mira bila uvijek spremna, da joj dade nužne upute. No ipak je postojala neka razlika između nekada i sada, i ta se razlika jako osjećala. Prije je majka običavala svoje mile djevojčice pozabaviti za vrijeme jesenjih i zimskih večeri. Ili im je čitala zabavne i poučne pripovijetke, ili su zajedno igrali kakovu društvenu igru ili šivali haljinice za lutke. Djeca su se svake večeri nadala, da će provesti koji ugodni sat uz majku, u sjaju svjetiljke sa ugodnim zelenim zaslonom.

U blagom sjaju svjetiljke, koja je stajala na starinskom pisaćem stolu, vidjelo se prije uvijek veselo i prijazno lice majčino, njezine bistre i dobre oči sjale su toli toplim sjajem u cijelom prostoru, te se činilo kao da šapuću: »Dođite, moja dobra djeco, imam ja još uvijek vremena za vas; dođite, sad ćemo nešto veselo!«

Kako li je sve bilo sada drugačije! Zelena je svjetiljka doduše još uvijek stajala na svom mjestu, a gdjekad je i majka sjedjela uz svoj šivaći stol; sjale su i dobre majčine oči — ali nešto je manjkalo. Prije je bilo i veselja i zdravlja i živog, poduzetnog duha, pa su svi bili neumorivi, a eto, baš je to ono, čega sad više nema.

Namjesto toga došao je neki izražaj umornosti, koji majka nije mogla da prikrije, premda je nastojala da bude ista, kao i prije. I vrlo često našle su djevojčice majku, kako se odmara na divanu.

Često su se Mira i Slava — pošto su legle u krevet i pošto ih je majka došla zagrliti prije spavanja, zatvorivši zatim vrata svoje spavaće sobe — često su se Mira i Slava čudile, kako je njihova inače tako zdrava majka, odjednom postala tako boležljiva i umorna, kao da više nikad ne će ozdraviti. Više nego jednom bilo je sestrama vrlo tjeskobno pri duši, pa su konačno zaspale sa debelom suzom tuge u očima.

Jednog popodneva koncem ožujka osjećala se je majka tako slabom, da nije bila u stanju podići se sa divana, i kad je došlo veče, a djevojčice legle u krevet, nije majka mogla doći k njima u sobu. Namjesto nje došao je otac, da ih prije spavanja poljubi u čelo; a kad su Mira i Slava pitale, kako je

majci i zašto ne dolazi k njima, odgovori im otac, da je majka tako bolesna, da ne može ustati. Tada su obje djevojčice udarile u plač i svakako htjele k majci, da joj zažele laku noć i da im ozdravi. Ali to ne može da bude, rekao je otac i nastojao, koliko mu je god bilo moguće, utješiti djevojčice.

Razlagao im je, da je majka doduše teže oboljela, ali da je tako češće sa bolestima, da se one ponajprije polagano razvijaju, a onda postaju sve teže, ali kad su dosegle stanovitu visinu, one opet popuštaju i onda bolesnik postepeno ozdravljuje. Majčina je bolest dosegla baš tu visinu i sada se svi zajedno mogu nadati, da će ljubljena majka za kratko vrijeme opet postajati zdravijom i veselijom, tako da će djeca konačno kao i prije opet imati svoju zdravu i veselu majku. S tim objašnjenjem otišao je otac iz dječje sobe.

Ali je majčino zdravlje zadavalo djevojčicama brigu i poslije, kad su ostale same. Slava je iza kratkog vremena zaspala, Mira naprotiv nije mogla da usne. Pomisao na majku podržavala ju je budnom. Osim toga joj se pričinjalo, kao da je nastao neki nemir u tom inače tihom i mirnom domu. Čula je, kako otac šeta u pokrajnjoj sobi, a poslije je čula, kako zvoni zvono u predsoblju. Dalje je čula kako otac razgovara sa nekom stranom osobom, čiji joj se glas učinio poznatim. Jednim mahom bilo je Miri jasno, čiji je to glas. Jest, to je glas one stare gospođe, koja je u posljednje vrijeme češće posjećivala majku, i obično vrlo skromno sjedjela na stolcu uz podnožje divana, na kojemu je majka sada tako često ležala; jest, to je glas iste one gospođe, koja je tako milo bodrila majku, kad se je osjećala slabom i umornom. Jednom je Mira jasno

čula, kako je strana gospođa rekla majci: »Budite posve bez brige, ja ću doći i pomoći, ako bude teško bilo«.

Na to se je sjetila Mira i pomislila: Sada je jadnoj majci stalno ono teško, kad ta žena dolazi tako kasno uveče, kad su već svi drugi legli na počinak. Onda se Miri učini, da je u jednoj sobi čula glas te žene, koja je trebala da pomogne majci. Skoro zatim usnula je i Mira. San joj je bio vrlo nemiran. Češće se probudila, doduše ne posvema, ali joj se pričinjalo u polusnu, kao da čuje svoju majku jadikovati i vikati, kao da je u strahu ili velikoj nuždi. Mira je veći dio noći spavala vrlo slabo. Tek prama jutru postao joj je san nešto mirniji.

Nešto iza sedam sati došao je otac u spavaću sobu Mire i Slave, da ih probudi, pa da se spreme za polazak u školu u osam sati. Tek što je otac otvorio vrata, kad ga Mira, još ne posve budna, zapita, kako li je sa majkom; ona, Mira, sanjala je cijelu noć o majci i jasno čula, kako je majka kao od samih boli stenjala i vikala. Otac je umirio Miru i ispripovjedio djevojčicama, da je majka u noći vikala zato, jer se jako prestrašila, kad je u sobu doletjela roda i položila uz nju u krevet malog, malog dječarca. Mira i Slava dobile su malog bracu.

Sva pitanja djevojčica, kako se sve to desilo, prekidao je otac kratkim nejasnim odgovorima. Ali djevojčice su prije škole svakako htjele da vide svog malog brata. To nije bilo nikako moguće, jer mali brat spava uz majku, a i ona spava iza pretrpljene teške noći; ali kad se djevojčice vrate iz škole, moći će lako pozdraviti svog malog brata.

Tako je i bilo. Čim su Mira i Slava doletjele iz škole kući, pohrlile su u ložnicu svojih roditelja, gdje im je u susret došla strana žena, opomenuvši ih, da polagano pristupe k majci. Ova je bila tako smalaksala, da je samo sa umornim posmjehom odgovorala na radoznale i začuđene poglede svojih kćerkica pružajući im prozirnu, blijedu i mršavu ruku, koju su obje djevojčice poljubile.

Strana pako žena uzela je malog brata na ruke i pokazala ga djevojčicama. Slava nije mogla, a da ne kaže svoj sud o malom, koji je u njenim očima bio vrlo ružan, a u licu kao natečen. Mira se je samo divila maloći novog pridošlice, osobito njegovim izvanredno malim prstićima s malim, malim noktima. Dok se ona tako čudila, pale su joj oči na lice majčino, pa joj se učini, da majka izgleda strašno izmorena i bolesna.

Osim toga su Mira i Slava čule, da je noću dolazio kućni liječnik, kako zbog majke, tako i zbog malog brata. Oboje je trebalo njegove pomoći; majka zbog svojih velikih bolova, a mali, jer je bio tako slab, kad ga je donijela roda, da je prijetila opasnost, da odmah umre.

Majka je ostala od prilike još dvije nedjelje u krevetu. Počela se polagano oporavljati, ali sa posvemašnjim ozdravljenjem išlo je vrlo sporo. Mali je bio i ostao vrlo slabo djetešce, premda su se i majka i stara žena i kućni liječnik trsili iz petnih žila, da ga ojačaju. Nekoliko je tjedana bio ozbiljno bolestan. Liječnik je dolazio dva puta dnevno da pregleda maloga, ali ništa nije koristilo. Jedne nedelje ujutro, jedva tek četiri tjedna iza njegova rođenja, bio je mali brat mrtav, na veliku žalost svo-

jih roditelja i sestara, a osobito siromašne majke, koja je njega radi toliko pretrpjela.

U grad je došao majčin brat sa svojom ženom, da prisustvuje pogrebu i da po mogućnosti tješi još uvijek vrlo slabu i boležljivu majku. Ujak djevojčica bio je liječnik daleko vani na ladanju. Kruta sudba njegove sestre potaknula ga je na taj nezgodan i dugačak put, da je posjeti i podijeli s njom njezine brige.

Mira i Slava cijenile su vrlo mnogo svog ujaka i ujnu. Ujak i ujna bili su bez djece, ali su jako voljeli djecu, a osobito Miru i Slavu, tako da je djevojčicama uza svu tugu bilo ipak vrlo drago, da su ujak i ujna baš sada došli u grad.

Ujak je našao, da mu je sestra vrlo slaba i iznemogla. Nekoliko dana iza pogreba, kada je došao obiteljski kućni liječnik, a vjerni ujakov prijatelj, da pregleda majku, sjedjela su oba liječnika dugo vremena zajedno u sobi. Posavjetovali su se i konačno bili posve sporazumni, da se bolesnica uputi preko ljeta u jedan sanatorij ili u neko inozemno lječilište. Sve poteškoće, koje bi možda bile zaprekom toj namjeri, imale bi se ukloniti na ovaj ili onaj način.

Kad je kućni liječnik otišao, govorio je ujak liječnik s majkom o svom planu i ona se s njim u svemu složila. Kada je otac opodne došao kući i cijela obitelj na okupu bila, iznio je ujak svoj predlog, koji je glasio tako: majka Mire i Slave treba da početkom srpnja otputuje u jedno lječilište, a otac će putovati s njom, da se pobrine za urednu njegu; i njemu je samom iza napornog zimskog rada potreban zdrav i oštar gorski zrak.

A što će biti s djevojčicama? I to je već bilo dogovoreno. Mira i Slava provesti će cijelo ljeto na ladanju kod ujaka i ujne, tih dječjih prijatelja, koji će se na najprikladniji način pobrinuti za njihovu dobrobit i napredak.

Roditelji djevojčica uvidjeli su odmah važnost tih dobronamjernih predloga, samo je u pogledu izvršenja bilo raznovrsnih poteškoća. Još se je dugo viječalo o svemu, ali je još iste večeri stvorena odluka i prihvaćena prijazna ponuda ujakova. Roditelji treba da otputuju u inozemstvo, a djevojčice će preko cijelog dugog ljeta stanovati kod svojih milih rođaka u njihovom seoskom dvorcu, nedaleko od mjesta, gdje je ujak namješten kao kotarski liječnik.

Djevojčicama je doduše bilo teško ostati tako dugo bez roditelja, ali ih je ipak neodoljivom snagom privlačio posve nepoznati život na ladanju. I premda je još do odlaska bilo cijeli mjesec dana, ipak je već sama pomisao na dugi ladanjski boravak dala dnevno povoda, da se njom bave, pošto su bile nužne raznovrsne pripreme.

Majka je bila uvijek umorna i slaba, čemu je naravski mnogo doprinosila i žalost nad smrću maloga brace. Ona se uza sve to savjesno pobrinula, da joj djevojčice budu u svakom pogledu za cijelo ljeto dobro snabdjevene. Uostalom, ona je smjela mirno prepustiti svoje djevojčice njezi svojega brata i snahe. Bez obzira na to, da je ujak djevojčica bio liječnik, posjećivala je i tetka u mlađim svojim godinama jedan samaritanski tečaj, pa će uvijek umjeti da priskoči u pomoć, ako se možda kojoj od djevojčica dogodi kakova mala nezgoda.

TREŠNJE U CVATU.

Koncem mjeseca lipnja došla je ujna u grad po djecu, koja su se spremila da otputuju dan iza završetka škole.

Posljednjeg dana u lipnju bio je završni ispit, te su obe djevojčice dobile vrlo dobre ocjene. One nisu mogle da idu, već su pune veselja upravo trčale kući. Sutra će otputovati na ladanje, to treba da im bude nagrada za marljiv rad kroz cijelu zimu i proljeće.

Prvi srpnja osvanuo je s vedrim plavim nebeskim svodom i divnim sjajem sunca. Mira i Slava bile su već prije sedam sati budne, premda im je majka rekla, da spavaju mirno, dok ih ona sama u osam ne probudi. Vlak, kojim su trebali putovati, kretao je tek u deset.

Djevojčice već nisu imale strpljenja u krevetu, već su se odmah obukle. Kad je majka nešto kasnije stupila u sobu, vrlo se iznenadi, našavši djevojčice već napola odjevene i zabavljene time, da ponovo pregledavaju svoju prtljagu, što su uostalom činile dnevno već gotovo dva tjedna.

U devet sati bio je gotov zajutrak. Djevojčice su trebale da dobro založe prije puta, pošto su tek u dva sata imale stići u odredište. Pošto su se nekoliko puta srdačno oprostile od roditelja i izmijenile međusobno mnogo dobrih želja, otputovala je ujna s Mirom i Slavom.

Putovanje im je pružilo u izobilju promjena. Ponajprije je vožnja željeznicom potrajala malone dva sata, do neke male stanice blizu jednog velikog jezera. Tu je društvance unišlo u mali parobrod, na kojemu su se vozili više od dva sata najdivnijim predjelom; čas su bili u malom zaljevu, a čas ih je vodio put kroz neka vijugasta tijesna između većih i manjih otoka — sve dalje i dalje prema čarobnom i privlačivom nepoznatom.

Nekoliko vodenih ptica uzletjelo je u zrak, poplašene malim parobrodom. Djevojčice su baš bile zaposlene time, da okom prate lijet ptica, kad li brod dade znak, da je spušten most za pristajanje. Time je završena njihova vožnja parobrodom. Tu je dočekao društvo stari sluga Matija sa kočijom, u koju su bili upregnuti mrko-smedji konji. Bela sa šiljastim ušesima slutila je posve dobro da dolaze prijatelji, jer je i ona bila kod dočeka; sada je sjedjela u kolima gledajući radoznalo, tko li će to doći.

Kad je brod pristao kod mosta, pozdravile su se djevojčice sa Matijom i pogladile Belu. Ova ih je, mašući repom, onjuškivala, kano da ih u buduće treba opet prepoznati. Onda su svi sjeli u kočiju, osim Bele, koja je veselo poskakivala i nekoliko puta zalajala, kad su konji povukli.

Sunce je već toplo sijalo na leđa, te je svojim sjajem obasjalo cijeli kraj. Breze su već prije tjedan dana prolistale, te su bile u divnom, sjajnom zelenilu, koje se jasno odrazivalo od tamnijeg zelenila jelâ u pozadini. Ako se točnije promatralo jele, primijetilo se, da ni one nisu baš posvema tamno zelene. Sve grane završavale su malenim,

svjetlozelenim vršcima, kao da iz njih proviruje cijela množina prstića.

»Gledaj, kako vesele pupoljke imadu jele«, usklikne posve ushićena Slava, a Mira to potvrdi. Ujna im objasni, da to nisu pupoljci ili bolje reći cvjetni pupoljci, nego mladice, koje će tijekom ljeta postati isto tako tamne, kao i druge jeline igle.

Vjeverica sa kitnjastim repom potrča preko ceste. Prispjevši na drugu stranu do korjena najbliže jele, podigla je rep, te se okretno popela uz stablo. Bela je trčala nešto dalje ispred kola, tako da nije mogla primijetiti i napasti vjevericu. Mira se je čudila, da vjeverice stanuju na jelama, a Slava je mislila, da je to sigurno jako mlada vjeverica, kad je tako malena.

Tri kilometra dugačak put od stanice parobroda bio je za čas prevaljen. Šuma je jednim mahom prestala, a ljubopitljivim pogledima Mire i Slave pružio se nov vidik. Put je vodio dalje kraj jedne livade, na kojoj su se sjali crveni i plavi, bijeli i žuti cvjetići, tu i tamo prosuti po sočnoj zelenoj travi. Nedaleko je stajala žuto naličena kuća ujakova. Bela je već otrčala naprvo do crvenih vrata sa rešetkama, gdje je sjela, obrnuvši se njuškom prama gostima, da kao čuvar dvora dočeka i pozdravi društvo.

Zalajala je i dala ujaku znak, da se ujna i očekivani mali gosti približuju. Za čas se pojavi ujak na stepenicama kamo su pohrlile Mira i Slava, da ga zagrle.

Ručak je bio već pripremljen. Ujna je ponajprije odvela djevojčice u sobu, odredjenu za njih,

i tu su one otresle prašinu s puta i oprale ruke, prije no što su sjele za ručak.

Za vrijeme ručka raspravljalo se živahno o svim opažanjima na putovanju. Bela nije smjela prisustvovati, niti u sobi žderati. Slava je stoga morala otići odmah po ručku u kuhinju, da zajedno sa kuharicom Ankom donese psu njegovu hranu, dok je tetka pošla da prigleda u smočnici i koješta uredi u kućanstvu.

Ujak je zapalio lulu i stupio na verandu, a Mira je kraj njega poletjela u voćnjak sa usklikom udivljenja, opazivši iznenada mnoštvo divnih cvjetića. Tu zapravo i nije bilo uresnog cvijeća u običnom smislu te riječi. Ali je bilo jabuka i trešanja, koje su bile tako obasute bijelim i posve svjetlocrvenkastim cvjetićima, da su se jedva mogle razabrati tamno smeđe grane i grančice voćaka; na granama su se nalazili cvjetići tako nagusto u malim hrpama i vjenčićima, da se je samo gdjegdje vidjelo po nekoliko sitnih zelenih listića. Na tratini vidjele su se tu i tamo male hrpe žutih žabnjača i ljubičastih ždralinjaka.

Mira je skakala od mjesta do mjesta i svakovrsno cvijeće brala, koje bi upravo spazila.

»Ujače«, poviknu posve bez daha, »mogu li uzeti i nekoliko cvjetića sa ove trešnje, koji su tako lijepi i nježni?«

»Možeš«, glasio je prijazni odgovor, »možeš uzeti i nekoliko cvjetića sa trešnje, ali za svaki cvijet, koji snimiš sa trešnje, imat ćemo kasnije po jednu trešnju manje.«

»Kako to?« zapita Mira, koja nije pravo shvatila, što ujak misli. Zašto će biti manje plodova, ako otrgnem nekoliko cvjetića?«

»Zato«, pouči je ujak, »jer će iz svakog cvjetića nastati jedna trešnja, ako se cvjetić nesmetano razvija, kako mu je priroda odredila.«

Ujak sjede na jedan kamen u hladu visoke i kitnjaste breze, koja je u lijepom zelenom ruhu stajala tu između bijelo cvjetnih jabuka i trešanja. Mira se vratila sa ubranim cvjećem i sjela blizu ujaka na tlo. Pošto je neko vrijeme promatrala ostalo cvijeće, uzela je opet u ruke cvjetić trešnje i nastavila promišljati o onome, što je ujak spomenuo, a ona nije posvema shvaćala.

»Ujače dragi«, rekne ona opet, »kako može iz jednog cvijeta nastati trešnja?«

»Jest, dijete«, odvrati ujak, »u prirodi se događa toliko toga čudnovatog, da se mi ljudi čudeći divimo njezinim veličanstvenim uređajima i pripremama. Iz jednog cvijeta nastaje plod ili, kako mi to u ovom slučaju nazivamo — trešnja; u ovoj se nalazi jedna koštica ili sjemeno zrno; usadi li se ovo sjeme, ovo zrno u zemlju i natapa li se dovoljno vodom, onda će se iz njega razviti malena biljka«.

Jest, to je Mira dobro znala, da koštica trešnje, ako se usadi u zemlju ili posudu sa zemljom, počinje klijati i iz toga postaje mala biljka, koja može izrasti do potpune trešnje. Mira je sama na taj način jednom usadila nekoliko koštica jabuke u jedan lonac za cvijeće, te je bila vrlo obradovana, kad su poslije izrasle male jabuke. To je ona posve dobro razumjela, jer je to već sama vidjela i iskušala. Ali da se jedan cvijet može pretvoriti u plod, to je ipak nešto posve neobično.

»Jest vidiš, primijeti ujak, »to ti je zaista vrlo čudno. Priroda ima svojih malih tajna. Sjedni kraj

mene, pa ću ti reći, kako se iz cvijeta razvija plod.«

I ujak uze od Mire malu grančicu trešnje sa onim lijepim, bijelim i svjetlo-crvenim cvjetićima, a Mira je posjela na kamen do ujaka,

»Znaš li«, upita ujak, »što znače ovdje u cvijetu unutri ove maljušne žute stvari«?

O tom mu je Mira znala reći dosta toga, jer je baš proljetos to učila i iz bilinstva dobila vrlo dobru ocjenu. »To su prašnici i pestić«.

»A znaš li,« zapita dalje ujak, »koja je razlika između prašnika i pestića?«

Mira je odmah odgovorila: »Ovo u sredini je pestić, a ove mnoge niti sa svojim žutim i smeđim glavicama, to su prašnici; pestić je ženski dio, prašnici pako muški«.

»Vrlo dobro, dijete,« rekne ujak. »Ali koja je razlika u njihovom značenju za život biljke i što znači to, da je pestić ženski dio, a prašnici da su muški?«

Toga Mira nije znala. »Vidiš,« rekne ujak »pestić i prašnici su spolovila ili spolni organi cvijeta. S njihovom pomoću može cvijet biti oplođen, kako se veli, i razviti plod. Glavice prašnika imaju neku vrst finog praška, tako zvani pelud. Ako nešto od tog praška dođe u dodir sa takozvanom plodnicom pestića, to je pestić oplođen, to jest u tijelu pestića počinje se razvijati plod, početak novog bića; i radi te sposobnosti prašnika, da tako oplodi pestić, nazivaju se oni muškim dijelom; pestić pako, koji biva oplođen i koji tako dobiva sposobnost da razvije plod, naziva se ženskim dijelom. Baš ove nejednake sposobnosti spolovila u cvijetu razlog su, zašto se prašnici moraju smatrati muškima, a pestić ženskim«.

Iza nekog vremena rekne Mira, koja je tumačenje svog ujaka pozorno slušala: »Ipak je vrlo čudno, da cvijet baš na ovaj način stvara bobicu ili plod.«

»Dakako, da je to čudnovato,« potvrdi ujak. »Na isti se način događa sve u cijeloj prirodi. Muški dio oplodi ženski dio, a ženski dio nosi onda plod, to jest može dati začetak novom životu. Tako je sa svim cvijećem i drugim biljem, a tako je i kod životinja. Priroda pušta, da se i one međusobno oplođuju, tako da dorastu novi mladi i da nastaju životinje. Dok stari izumiru, dolaze na njihovo mjesto mladi i tako se priroda besprekidno veseli time, da je uvijek svježa i mlada i da uvijek ostaje takovom, pobuđujući trajno novi život kod biljka i životinja.«

Mira je ustala i pošla nekoliko koraka, da ubere jedan ždralinjak, koji je u opreci prema drugima od iste vrsti bio malne sasvim bijel. Sasvim iznenada pobudi njezinu pozornost jedan zvonki i glasni ćurlik u krošnji jedne breze, na rubu šume.

»Kakova je to ptica?« — klikne ushićeno Mira.

»To je mužjak od zebe,« odgovori ujak. »On pjeva uvijek tako lijepo u proljeće i na početku ljeta svojoj ženki, koja ima mnogo posla, da snese jaja i da izleže mlade. I ženka mora biti tu negdje u blizini, pošto joj mužjak izvađa tako lijepu serenadu.« Jedan ćurlik slijedio je za drugim i Mira je bila čisto zanesena od tog lijepog pijeva i nastojala je po mogućnosti da otkrije pticu u brezinoj krošnji.

Tada se začuje visoki glasić Slavin, koja je bježeći sa verande u voćnjak već izdaleka dovi-

kivala svojoj sestri: »Mira, Mira, dođi, tu na verandi nalazi se ptičje gnijezdo!« Ali Mira domahne rukom Slavi, da ne pravi toliko buke i da ide posve polako, da ne ustraši zebu u brezinoj krošnji. Slava je poslušala stariju sestru i upravila korake po tratini k stablu jedne velike jabuke.«

»Ah!« povikne odjedared Slava, kad je jedna mala siva ptica posve blizu njezinih nogu poletjela, te sa kratkim »pip-pip« uzletjela na jednu višu granu jabuke.

Međutim je i ujak ustao, te se približio djevojčicama, koje su promatrale pticu, što ju je Slava poplašila sa tratine. Opet se zaori melodični ćurlik sa vrha breze i u tili čas spustio se je brzim letom, mužić zebe k ženki, kojoj je prije tako lijepo pjevao.

»Evo«, rekne ujak, »mužjak zebe sjedi pokraj svoje ženke, ptica nadesno, sa crvenijim prsima, jest mužjak, otac, a siva ptica nalijevo od njega, to je ženka, majka zeba.«

Iza kratkog dogovora, koji se je sastojao u međusobnom cvrkutanju, bili su mužjak i ženka sporazumni, što će poduzeti. U slijedećem času uzletjeli su zajedno veselo i zadovoljno u blizu brezovu šumu, gdje su si sagradili gnijezdo i razmišljali o tome, kako da se udome preko ljeta u hladovini guste brezove krošnje. I opet se zaori iz šume veseli njihov ćurlik, pun zadovoljstva i dobrog raspoloženja.

Djevojčice su odskakutale na verandu, da vide tamo ptičje gnijezdo. Ujak je ostavio svoje male goste, da posjeti jednog bolesnika u selu.

GNIJEZDO MUHOLOVACA.

Prošlo je nekoliko dana, otkako su Mira i Slava prispjele. One su se već osjećale posve domaćima, te su vrlo dobro poznavale staju konja i goveda, kao i staju kokoši sa svim njihovim stanovnicima.

U dječjoj sobi, koju je tetka uredila vrlo lijepo, bilo je dosta mjesta, pa su Slavine lutke imale svoj posebni kutić, posebni mali prostor odmah nadesno od prozora. Tu su lutke uživale svijetlost sunca i svježi zrak, što je za održanje i jačanje zdravlja od velike važnosti.

Tu je Slava postavila pokućstvo svoje male gospoštije, pa su tu ležale veći dio dana u svojem lijepo spremljenom krevetu lutke Ivica i Marica, a među njima njihov mali sinčić Dragan. Slava je sada vrlo rijetko imala vremena, da izvede svoju malu gospodu u šetnju, jer je sada bila vrlo zaposlena, isto kao i Mira, koja se inače također još uvijek voljela da igra i zabavlja s lutkama. Seoski je život pružao toliko zanimljiva, osobito sada u početku, dok je čar novosti još na svakom koraku zaokupljao djevojčice.

Slava je zaista dobro vidjela. Na verandi se uistinu nalazilo maleno ptičje gnijezdo, ili bolje reći temelji gnijezda u zametku. Odmah ispod ugla verande, na rožniku, posvema uz stijenu kuće,

počele su dvije malene sive ptice graditi gnijezdo. Kad je Slava vidjela da je sa tog mjesta odletjela jedna ptica, uspela se je na klupu verande, da bolje vidi onamo; ali kako ni sa toga mjesta nije mogla sve dosta točno da promatra, uspela se je na ogradu verande. Tu se je ispružila, da bolje vidi, te je opazila, da se u krajnjem kutu na rožniku nalazi nešto sastavljeno od travka, što je sigurno bilo ptičje gnijezdo. Poslije nje je to vidjela i Mira.

Nekoliko dana činilo je djeci ugodnu zabavu da posmatraju, kako male, nježne ptice grade svoje gnijezdo. Činilo se, da su ptičice noću marljivije, jer je svake noći njihov posao brže napredovao. I ujak i ujna došli su gdjekada, da prisustvuju veselju djece gledajući gnijezdo. Ujak je rekao, da je to t. zv. sivi muholovac, koji tu zajedno sa svojom ženom gradi gnijezdo.

Ujak je bio mnogo zaposlen posjećivanjem bolesnika u okolici, te je običavao praviti svoje posjete sam u svojoj kočiji, u kojoj je bilo mjesta samo za dvoje. Kad se je radilo o kratkim vožnjama, poveo bi izmjenično i djevojčice sa sobom.

Tako se jednom i opet pružila prilika za takovu kratku vožnju u jedno nekoliko kilometara udaljeno mjestance, a red je došao na Miru, da čini ujaku društvo.

Bilo je to jednog lijepog sunčanog popodneva. Sluga Franjo doveo je žuto naličenu kočiju sa upregnutim riđanom. Ujak se uspeo, a Mira sjela na lijevu stranu uz njega. I tako se odvezoše. Ujak je najprije počeo pričati, kamo će i što je bolesniku, kojega treba da posjeti. No doskora je život u prirodi svratio na sebe pažnju male Mire. Sa svih strana iz šume orio se cvrkut i ćurlik ptica, a oso-

bito jasno, kada je riđan uslijed male strmine morao ići korakom.

»Kako mogu ptice u ljetu tako lijepo pjevati?«, zapita Mira.

»Vidiš, dijete,« reče ujak, »sada u proljeće i rano ljeto, kad se cijela priroda budi novim životom, vlada svagdje neko osobito raspoloženje, i to neko veselo i prijatno raspoloženje. To raspoloženje daje pticama sposobnost, da tako milozvučno pjevaju, a to i nas ljude razveseljuje i pruža nam užitka. Svojim pijevom i ćurlikom pokazuju ptice jedna drugoj svoje veselo raspoloženje, te se međusobno tome vesele.«

»Bilo bi veselo, kada bi i kroz cijelu godinu tako lijepo pjevale«, primijeti Mira.

»Svakako,« odvrati ujak. »Ali kako ti je poznato lete baš naši najbolji pjevači u jeseni prema jugu i dolaze k nama na sjever tek onda, kad proljetno sunce probudi život u šumi i na polju. Onda dolaze ptice ovamo, kao na bračno putovanje, da razvesele sebe, a istodobno i nas«.

»Kako to na bračno putovanje?« zapita opet Mira.

»Vidiš,« nastavi ujak, »svadba se slavi, kad se dvoje vjenča, a vjenča se dvoje, da od tada zajedno grade i stanuju i da zajedno vode brigu o svojoj djeci i mladima, da ih odgoje, da postanu u svakom pogledu dobri i vrsni. To je dakle ono, što čine ptice selice, kada u proljeće dođu k nama. One se pare, onda i one slave svadbu, vjenčaju se, te grade u našim lisnatim lijepim šumama svoja mala gnijezda. U šumi slave one svoju ljubavnu slavu, u šumi nesu jaja, izlegu svoje mlade, pa ih onda zajedno hrane i odgajaju. To čini jednako mužjak,

kao i ženka. I baš to ljubavno osjećanje i jest ono, što baca u proljeću i ranom ljetu svoj sjaj na njihovo raspoloženje. I ovo raspoloženje očituju one jedna drugoj svojim veselim ćurlicima. Pijev ptica, što ga sada čuješ, Miro, to ti je hvalospjev ljubavi.«

Iza toga skrenuo je razgovor na ptičje gnijezdo na verandi i Miru je zanimalo, da li će i muholovci imati jaja i koliko. Ujak je morao na mnoga pitanja da odgovori.

Iza male stanke, zapita Mira: »A odakle može ptica leći jaja, odakle joj jaja?«

»Ti se možda još sjećaš«, odvrati ujak, »na naš posljednji razgovor o tome, kako biljke stvaraju plodove. Sposobnost cvijeta, da proizvede jedan plod sa sjemenjem, koje se u njemu nalazi i da ovim sjemenjem dade začetak novoj biljci, jednom riječi, sposobnost biljke da proizvede nov život, osniva se na tome, da se u cvijetu nalaze muški i ženski dijelovi; muški dijelovi oplođuju ženske dijelove prenašanjem na njih jedne tvari, tako zvane peludi, tako da ženski dijelovi proizvode sjeme, sposobno za život«.

Jest, toga se je Mira sjećala.

»Dobro dakle,« prihvati ujak opet. »Od prilike isto tako je i kod životinja. Ti znaš možda već iz bilinstva, da ima i tako zvanih jednospolnih biljka, to jest takovih, čiji cvjetovi imadu ili samo muške dijelove, prašnike, ili samo ženske dijelove, pestiće. Takovim jednospolnim biljkama pripada na pr. obična topola. Jedna topola imade samo muške cvjetove, druga samo ženske. Samo ona topola, koja imade ženske cvjetove, može biti oplođena i dobiti plodove, a kroz njihovo sjeme dati začetak

novom životu, jednoj novoj biljci. Kod ovakovih jednospolnih biljka događa se oplođenje obično tako, da koji kukac, bumbar ili pčela, koja leti od cvijeta do svijeta, ponese na svojim dlakavim nogama nešto peludi, pošto je posjetila muški cvijet; ako onda poleti na jedan ženski cvijet, donijeti će ona sa sobom i ovaj plodni prašak i nešto od toga praška ostat će na plodnici pestića ženskoga cvijeta. Na taj način biva ženski cvijet oplođen«.

»Vi ste mi rekli, da se to događa slično i kod životinja,« primijeti pitajući Mira.

»Uglavnom, da; jer da nastane novi život, ponajprije je nužno uzajamno djelovanje između mužjaka i ženke. Životinje su naime općenito jednospolne. Jedne su mužjaci, druge ženke«. — »Ali mlade ptice dolaze iz jaja,« primijeti Mira.

»Dakako,« odvrati ujak, »ali ponajprije mora se snesti jaje, to jest oploditi.« I nastavi: »Ti si vidjela, kad smo nedavno bili u voćnjaku, kako mužjak i ženka zeba sjede na jabuci?«

»Jest,« odvrati Mira, »mužjak je bila ptica sa crvenim prsima i uopće svjetlijim bojama perja, te je tako lijepo ćurlikao.«

»Posve tačno, dijete,« rekne ujak, »ti si dakle već primijetila, da ima i vanjskih razlika između mužjaka i ženke. No one su i po svojoj unutarnjoj građi donekle različite. Ženka ima u svom tijelu nešto, što mužjak ne posjeduje. U trbuhu ženke nalazi se naime tako zvani jajnik. U ovom jajniku razvija se uvijek u proljeće nekoliko posve malih žutih kugljica. Ove izgledaju kao mala jaja bez ljuske; ova jaja rastu, stvaraju poslije ljusku i konačno ih ptica izgura iz svog tijela preko jednog kanala, koji utiče u završno crijevo. Izguranje

jaja iz tijela ženske ptice naziva se nošenjem jaja. Na taj način snese ženka muholovca, čim je dovršila gnijezdo, poprilici kroz tjedan dana, 4—5 malih zelenkastih, smeđe poprskanih jaja, koja su sva bila u tijelu ženke i koja na taj način sačinjavaju jedan mali dio vlastitog tijela ptice majke.«

»Onda će jaja jamačno biti skoro snešena«, naslućivala je Mira, »jer gnijezdo izgleda kao da je već dovršeno.«

Tako je mislio i ujak, te on nastavi: »Kad su jaja snešena, leži ptica otprilike dva tjedna u gnijezdu, te ih grije svojim tijelom. Uslijed ove jednake topline razvije se iz jaja mali mladi muholovac, koji, čim se probudi na život, probije svojim malim kljunićem malu rupu na ljusci jajeta, obavijesti majku, da je spreman izvući se iz ljuske. Onda mu majka pomogne raskljuvati ljusku, tako da se mlado može izvući«.

»Pa kako,« zapita Mira, »kako može mlado da raste u ljuski jajeta, kako može da se razvija i da oživi?«

»To je baš ono, što hoću da ti razjasnim,« odvrati ujak. »Kao što ženski cvjetovi kod biljke moraju biti oplođeni, da uzmognu proizvesti sjeme, tako isto moraju i kod ptice biti oplođene male žute kugljice, koje se nalaze u njezinom jajniku, da se poslije iz snešenog jajeta razvije živo mlado. Ovo se oplođenje događa već u samom tijelu ženke, kojoj pri tom pomaže mužjak. Mužjak ima u blizini crijevnog otvora jednu malu žlijezdu, koja izlučuje neku tekućinu. Kad dođe proljeće, a gnijezdo je već uređeno, pritisne mužjak svoju žlijezdu na ušće kanala, iz kojega onda ženka nosi jaja. Na taj način dodje nešto soka iz te mužjakove žlijezde u

ovaj kanal, dospije dalje do malih kugljica u ženkinom jajniku i na taj način bivaju ove oplođene. Svako jaje mora dakle da sadrži u sebi nesamo jedan dio tijela ženke, nego mora uz to dobiti nešto malo i od mužjaka, kako bi moglo dati postanak jednom živom biću«.

Iza nekog vremena nastavi ujak: »Kod svih viših, razvijenih životinja događa se oplodnja na ovaj način, naime dok još malo jaje leži u tijelu majčinom. To je dakle razlika između mužjaka i ženke kod više razvijenih životinja: mužjak oplođuje kugljice kod ženke, a ova nosi brigu za ostalo«.

Mira je pomno pratila cijelo ujakovo tumačenje, te rekne: »Ipak je prekrasno, da priroda može na taj način razvijati nove biljke i životinje, dajući im život«.

»Sad ćeš razumjeti, Miro,« prihvati opet ujak, »zašto mali muholovci tako veselo cvrkuću, kad zajedno grade gnijezdo za svoje buduće mlade, za svoju malu djecu. — Mladi su jedan dio koli očevog, a pogotovo majčinog tijela. Samo to je razlogom, da postoji tako čvrsta veza ljubavi između ptice majke i ptice oca, te njihovih mladih, koji svi zajedno sačinjavaju jednu cjelinu, jednu obitelj u vlastitom domu. Roditelji izvode svoj posao ustrajno i dobre volje. Najprije grade gnijezdo, a kad su se izlegli mladi, onda ih oni hrane i uzgajaju, braneći svoje male od ljutih napadaja neprijatelja. Za vrijeme, dok majka leži na jajima, ili drugim riječima, dok imade ozbiljan i jednoličan posao sa zajedničkim gnijezdom i domom, nastoji mužjak da je razveseli svojim zvonkim, veselim pijevom i olakša joj težinu posla...

Ujak i Mira prispjeli su tako na svojoj vožnji k cilju. Ujak je sišao te unišao u jednu kućicu do ceste, dok je Mira ostala sama u kočiji, držeći za uzde, da konj ne bi krenuo dalje. To nije bilo ni teško, jer je konj bio vrlo miran. Iza nekog vremena došao je ujak iz kuće i oni se odmah vratiše. Vratili su se brzo, jer je ujak sada bolje potjerao, budući se nebo naoblačilo i zaprijetila kiša. Slava je već nestrpljivo čekala; Mira je morala odmah doći, da pogleda gnijezdo muholovaca. Slava je naime primijetila, da jedna ptica dulje vremena sjedi u gnijezdu; možda je već i koje jaje. Ujak je također došao na verandu; on je opomenuo djevojčice, da nikako ne diraju u gnijezdo. Da utiša radoznalost djece, podigao je najprije Slavicu, a onda Miru tako visoko, da su mogle vidjeti u gnijezdo. I zaista, u gnijezdu je bilo maleno, lijepo jaje sivkasto zelene boje sa žuto-smeđim pjegama, osobito na debljemu kraju. »Znaš, Slava,« reče Mira, »ovo je jaje bilo u tijelu male ptice, a odande ga je snesla ptica — majka.«

Slava se vrlo začudila.

Kroz više nedjelja pazile su djevojčice i svakog dana odlazile da pogledaju gnijezdo. Doskora će vidjeti male ptičice i kako ih njihovi roditelji hrane.

BELINI MLADI PSIĆI.

Jabuka i trešnja već su davno ocvale. U gnijezdu na verandi bili su već mladi, a Mira i Slava uživale su već mnogo puta, gledajući kako ptice — roditelji lijeću naokolo, da za svoju djecu pribave hranu. Osobito je zabavno bilo gledati, kako su brzo male ptice umjele hvatati muhe; zato su se i zvale muholovci. One su češće kružile vani, oko kojeg prozora kuće, i tek što su opazile koju muhu, već su i poletjele prema staklu prozora. Brzi mali okrug u zraku — i brzinom munje ulovile su muhu. Kad su iza toga s muhom u kljunu doletjele gnijezdu i tihim cvrkutom navijestile svoj dolazak mladima, otvarali su svi ovi zajedno svoje kratke, široke, žute kljunove; ali otac i majka znali su da redom podijele muhe jednom mladom za drugim.

Djeca su nekoliko puta bila i u živici, da beru jagode. Obično su djevojčice otvarale rešetku, da mogu unići i izaći, ali gdjekad su morale i preko plota, pa su se često vježbale, da im se kojiput ne desi nezgoda, kako se to jednom dogodilo Slavi.

Kadgod su djevočice izašle, slijedila ih je vjerno Bela sa svojim šiljatim ušima i kitnjastim repom, koji joj je za lijepog vremena bio uvijek uzvinut, te se uvijek njihao, upravljen nešto nalijevo.

Ujak je opet jednom bio preko dana na oduljem odsustvu izvan kuće, a budući je tetka bila mnogo zaposlena kućanstvom, bila su djeca, kao i češće prije, i danas upućena sama na sebe i Belino društvo. Ali Bela se danas nije javila, kolikogod su je i zvale djevojčice. Tada one nisu znale što drugo, nego da uzmu svoje lutke, te da ih izvedu u voćnjak, da se ondje sunčaju i slušaju pijev ptica.

Nisu bile dugo u voćnjaku kad ih zovne stara kuharica Anka k sebi. »Dođite ovamo, Mira i Slava, pokazat ću vam nešto lijepo.«

Lutke su ostavljene u travi, a djevojčice otrčale k Anki, koja nije ništa govorila, nego ih odvela u prostor iza kuhinje.

Iznenađenje je bilo veliko. U jednom kutu pokraj peći ležala je Bela sa tri malena psića u jednoj košari, na čijem su dnu bili rasprostrti komadi jednog starog pokrivača. Zadivljenje djevojčica bilo je ogromno, a i Bela je bila vrlo sretna. Anka je uzela jednog psića za drugim iz košare, te ih po redu dodavala Miri i Slavi. Beline su se oči upravo sjajile, te se činilo, da je sva sretna, što se njezinim drugaricama u igri, Miri i Slavi, toliko sviđaju njezini mali. Psići su bili crni, ali ne posve, jedan je imao malenu bijelu pjegu na prsima, drugi bijeli vrh repa, a treći djelomično bijele šape. Ali jadni mali još nisu imali oči. Stara Anka objasni djevojčicama, da će ih dobiti tek deveti dan.

Dok su djevojčice sjedjele u komori i promatrale psiće, počela se Bela micati, te izašla iz košare. Tom zgodom opazi Mira, da je Bela, koja je jučer još bila tako neobično debela i okrugla, sada najednom nekako strašno smršavila. To ju je vrlo začudilo, pa je mislila, da je Bela bolesna.

Ujna je dakako takodjer morala doći da pogleda psiće, a kad se je uveče vratio ujak, bilo je prvo, što su mu djevojčice saopćile: »Ujače, ujače, Bela ima tri psića!« Ujak je morao odmah da ih vidi, jer su tako lijepi i mili.

Slijedeći dan odvezla se ujna u obližnji gradić, da nabavi neke stvari; Slavu je povela sa sobom, da joj na povratku nosi vrećice sa šećerom i kavom. Tako je Mira ostala s ujakom sama kod kuće. Opet su pošli da pogledaju psiće. Mira se tom zgodom sjetila, da je Bela izgledala jučer nekako strašno mršava, pa zapita ujaka, da nije možda bolesna.

»Vidiš, Miro,« odgovori ujak »bolesna zapravo nije, premda je dakako vrlo izmorena i slaba, pošto je cijelu noć hranila i posluživala svoje troje mladih.« »Ali Bela je već jučer bila tako strašno mršava«, primijeti opet Mira.

»I to ima svoj razlog«, nastavi ujak. »Ti ćeš se jamačno sjećati, što sam ti pripovijedao o jajima muholovaca, kako nastaju, kako bivaju oplođena i t. d.«

Jest, toga se Mira posve dobro sjećala.

»Na isti način, kako je to sa muholovcima, tako je to i sa Belom. Bela je kujica ili drugim riječima ženka. U donjem tijelu njezinog tijela nalaze se dva jajnika, a u ovima se stvaraju mala jajašca, koja mogu biti oplođena po jednom mužjaku, kao što sam ti već pripovijedao. Dovle se dakle sve zbiva na isti način i kod ptica i sisavaca; samo dalje je različito. Malo oplodjeno jaje ne izraste kod sisavaca do velikog jajeta, ne stvara ljusku i ne biva snešeno kao jaje, kao što je to kod ptica. Umjesto toga počinje se razvijati malo oplođeno jajašce u malo mlado odmah, još u tijelu majčinom,

i tu ostaje nekoliko mjeseci. Mladom zametku je toplo, dobro mu je i on dobiva hranu iz nutrinje majčine. Tek poslije, kad se je mlado utoliko razvilo i postalo tako veliko, da može živjeti i izvan majke, biva ono izbačeno iz majčinoga tijela na isti način kao jaje, kad se snese. Zato je eto postala Bela odjednom tako mršava, pošto su izašli svi psići iz njenog trbuha. Sva tri psića razvila su se u tijelu Belinom; kad su dosta ponarasli, majka ih je izbacila iz svog trbuha, t. j. rodila ih. Kako vidiš, psići još nisu ni posve razvijeni, još su slijepi i progledati će iza nešto više od nedjelje dana. I inače nisu još posve savršeni. Zbog toga trebaju oni još dugo pomoć i njegu svoje majke. Iz majčinih prsa sišu oni mlijeko tako dugo, dok ne budu podobni primati drugu hranu. Majka leži uz njih, da im bude toplo i dobro, majka se brine za to, da su čisti i u redu, majka ih štiti od svih opasnosti.«

Mira je bila sva presenećena, čuvši o tim duhovitim uređajima prirode za razvoj mladih u tijelu Bele i za njihov dalji uzgoj.

»Iz toga vidiš, draga moja«, nastavi ujak, »koliko imadu da zahvale sve mlade životinje i sva djeca svojim roditeljima, a napose svojoj majci. Na isti taj način, kao što su se psići razvili u tijelu Belinom, razvila si se i ti u tijelu tvoje majke. Kao posve sitno biće nalazila si se kroz više mjeseci u tijelu svoje majke, a ona se brinula, da ti kod nje bude dobro; dan i noć mislila je na tebe, te je često radi tebe bila vrlo zabrinuta. Kad si toliko ponarasla, da si mogla živjeti izvan tijela svoje majke, bila si rođena, baš na isti način, kako su rođeni Belini psići.«

Tako nešto čudnovato nije mogla Mira nikad da zamisli, da je naime bila u tijelu svoje majke, kad je bila još posve malena.

»Tako je bilo sa svima nama«, nastavi ujak. »Svakog čovjeka rodi njegova majka, pa je dužan hvalu obim svojim roditeljima za svoj opstanak.«

»A meni je majka rekla, da me je donijela roda«, primijeti Mira.

»Vidiš«, odvrati ujak, »to se doista govori maloj djeci, jer ona ne mogu još razumjeti sve to; no ti si sada već dosta velika, pa možeš znati, kako si rođena i da si u stvari izrasla iz male čestice svoje majke«.

Mira se zamislila. Iza nekog vremena zapita opet: »A kako je rođen mali braco? Zar ni njega nije donesla roda?«

»Ne, drago moje dijete,« odvrati ujak. »Njega je također rodila njegova, vaša majka. Sjećaš se još jamačno, kako je majka cijele zime bila umorna i slaba?«

Toga se Mira doista sjećala i oči joj se napune suzama, kad se na to sjetila. Ujak nastavi:

»Nositi svoje dijete mjesecima u sebi, dok se tako razvije, da može doći na svijet, vrlo je teško i naporno majci. Zato je i bila majka tako umorna i slaba kroz cijelo vrijeme, dok je u sebi nosila malog bracu. Teško je majci nositi. Ali još je teže i ozbiljnije roditi dijete. Majka mora pretrpjeti velike boli, koje traju i po nekoliko sati, a iza toga mora još dugo ostati u krevetu.«

Sada se sjetila Mira, kako je baš u noći prije poroda malog brata čula kao u snu stenjati i jecati svoju majku, baš kao da ima vrlo velike bolove. Mira je to ispričala ujaku, koji joj reče, da je

valjda zato i spavala one noći tako nemirno i zlo, jer je zaista čula jecanje majke, kad se je radjao mali brat. Majka je zaista imala tako težak porod, da je osim stare gospođe, koja je došla da joj pomogne, morao biti pozvan i kućni liječnik.

Mira osuši bistru suzicu, koja se spuštala uz njezino svježe dječje lice. Zaboljela ju je pomisao na muke, koje je podnijela majka za maloga bracu, a prije dvanaest godina za samu nju.

Ujak doda još nekoliko riječi.

»Nije dakle ni čudo, da svaka majka očekuje hvalu od svog djeteta za sve ono, što je pretrpjela radi njega. Ovu hvalu nalazi majka u tome, da joj je dijete pristojno i poslušno i da uvijek čini samo dobro.

To eto treba da znaš, da poznaješ svoje dužnosti prema roditeljima. Da ovih nije bilo, ne bi ni tebe bilo na svijetu. Znaš, reče konačno ujak, poljubivši Miru u čelo, razumiješ li sada, dijete, šta to znači imati oca i majku, i šta to znači biti njihovom kćerkom?«

Ujaka su međutim pozvali radi jednog bolesnika. Neka vrlo stara blijeda i slaba žena sa nekoliko tjedana starim djetetom u naručaju htjela je da pita ujaka za neki savjet.

Mira je još neko vrijeme ostala kod Bele i njezinih psića.

JEDNO IZNENAĐENJE.

Ljeto je već dosta poodmaklo. Sve se spremalo za kosidbu sijena, a za Miru i Slavu bilo je u izgledu jedno novo veselje, koje dosada još nisu poznavale.

Otkako je ujak govorio s Mirom o tome, na koji je način dobila Bela svoje mlade, kako se rađa dijete, nadalje kako je mukotrpno i naporno za majku nositi dijete u sebi kroz više mjeseci, te konačno kako je gdjekad bolno rađati dijete, — kad je Mira saznala za sve to, pojavila se u njoj neodoljiva želja, da piše svojoj majci, da joj zahvali za brige i dade oduška svojim osjećajima za nju, koja je pretrpjela toliko toga radi nje.

Kad je ujak, — koji je uopće dopisivao s roditeljima djevojčica, — htio opet jednog dana pisati majci, željela je Mira svakako da priloži također nekoliko redaka, da izvijesti majku o tome, što joj je saopćio ujak, te da joj izrazi srdačnu hvalu za sve, što joj duguje, za život i sve ostalo.

Mira nije propustila saopćiti i Slavi što joj je rekao ujak; da su svi psići bili u Belinom tijelu, da je i sama Slava, prije nego je došla na svijet, bila nekoliko mjeseci u tijelu svoje majke, gdje joj je bilo toplo i ugodno.

I Slava bi morala, mislila je Mira, pisati majci, da joj se zahvali. Zato je i Slava uz pomoć Mi-

rinu pisala posve kratko: »Zahvaljujem Ti, ljubljena majko, mnogo puta, što mi je bilo tako ugodno i toplo u tvom tijelu, prije no što sam rođena.«

Pet dana iza toga došao je odgovor od majke, koja je napisala maleni listić za obe svoje mile djevojčice, zahvaljujuć im sa svoje strane za svu nježnost i ljubav, kojoj su dale oduška u svom zajedničkom listu. U isto vrijeme saznale su djevojčice s veseljem, da se majka osjeća već mnogo snažnijom, te da ima izgleda da će ozdraviti posve do jeseni, tako da će majka i kćerke biti i opet ono, što su bile prije. Majka je podsjetila djecu, kako će i opet svi zajedno proboraviti divne jesenje večeri u sjaju zelene svjetiljke. Djevojčice su sad mogle biti posve smirene u pogledu svoje majke i podati se posvema veselju ladanjskog života.

Bio je vrući dan. Odmah iza zajutarka otišao je ujak s djevojčicama na livadu, gdje je već od rana jutra bio zaposlen košenjem sijena sluga Franjo sa još nekoliko momaka. Ujna je imala doći nešto kasnije s Ankom i donesti sa sobom kavu u košari. Htjeli su prostrti na jednom prikladnom obronku i založiti ondje u zelenilu.

Kad je prispio ujak s djevojčicama, bio je već pokošen jedan dio livade, a sijeno je ugodno mirisalo. Prošetali su preko pokošenog dijela livade, a Mira i Slava bile su tako vesele i živahne, da su čas poskakivale, čas opet zastale, da uberu uz jarak nekoliko velikih crvenih jagoda. Ujak je prijazno razgovarao s radnicima. Iza nekog vremena prispjele su ujna i Anka s kavom u košari; svatko je dobio svoj dio, pa i radnici. Kad su popili kavu, trebalo je gomilati sijeno u hrpe, da se suši. Kod tog

posla mogle bi pomagati i djevojčice, rekao je ujak. Jedan stup za sijeno nalazio se posve uz mjesto, gdje su pili kavu. Mira i Slava odlučile su da nagomilaju zajednički sijeno oko ovog stupa, sve dotle, dokle budu dosegle. To je bilo divno.

Ujna je još ostala sjedeći na obronku, dok se stara Anka zabavljala spremanjem posuđa i ostaloga u košaru. Mira i Slava radile su marljivo. Bilo je tako zabavno raditi nešto korisno. One su sabrale toliko sijena na jedan kup, da je to predstavljalo cijeli jedan tovar, a onda ga nosile na rukama do stupa za sijeno. Slava nije mogla doseći visoko, ali je to mogla Mira, naročito, ako se malo protegnula. Tako se jedan kup sijena za drugim naslagao oko stupa.

Mira se morala i opet protegnuti, da smjesti jedan kup nešto više. Držala je gomilu sijena u rukama, a kad ju je htjela dići, digla se nešto i njezina haljinica, tako da su joj se vidjele bijele gaćice. Ujna pogleda Miru i primijeti na bijelim gaćicama malu mrlju krvi.

Pozove k sebi Miru i reče joj, neka se dalje ne trudi gomilanjem sijena, nego da to ostavi za drugi put. Kod Mire da je nastupilo nešto, što iziskuje, da se sad vlada mirnije. Pojavilo se krvarenje. Ujna reče, da to nije ništa opasno. Mira se isprva malo prestrašila, ali se doskora umiri, rekavši ujni, da ona nikako ne zna, kako joj se to dogodilo, jer se nigdje nije ozlijedila.

Na to joj odvrati ujna, da to krvarenje nije nikako posljedica kakove ozlede, te obeća Miri da će joj kasnije razjasniti stvar.

Slava je morala otrčati k ujaku, koji je pošao na drugi kraj livade, da mu javi, da Mira mora kući s ujnom i starom Ankom.

Kad je Mira stigla kući, dobila je nalog, da legne i otpočine na divanu. Ona primijeti, da se ne osjeća nipošto bolesnom ili umornom. Ujna je uzela svoj ručni rad, sjela na stolicu do Mire i protumačila joj događaj, kako je obećala.

»Vidiš, Miro«, započe ujna »ti si sada u godinama, u kojima se počinješ razvijati. Ostaješ doduše još nekoliko godina dijete, ali tvoje tijelo počinje se postepeno u svakom pogledu razvijati. Ono raste u vis i biva punije i za četiri do pet godina bit ćeš mlada žena, kao na primjer one gospojice, koje si vidjela, kad smo bili nedavno u gradiću. Kad mlada djevojka dolazi u njihovu dobu, naime šesnaestu ili sedamnaestu godinu, pojavi se kod nje svakog mjeseca malo krvarenje, koje si ti sada prviput doživjela.«

»A zašto tako često?« upita Mira zlovoljno.

»Vidiš, dijete,« prihvati opet ujna, »to je priroda tako uredila.« I nastavi: »Ja mislim, da ti je ujak govorio već o tome, kako kod ptica nastaju u jajniku za vrijeme proljeća u trbuhu mala jajašca. Tako je to bilo i kod Bele. Dakle, to isto se događa i kod svake djevojke, kad se počne razvijati. I žena ima u svom donjem tijelu dva jajnika. Svaki se mjesec razvije u tim jajnicima maleno jajašce, daleko manje, negoli je na primjer makovo zrno, tako, da se jedva može i primijetiti prostim okom. Ako je to malo jajašce razvijeno, žena ga izbacuje iz tijela. To se događa kroz jedan kanal, koji se završava na istom onom mjestu, gdje i cijev,

kroz koju se pušta voda. Tom zgodom uvijek žensko biće krvari. I to ti je to malo krvarenje, koje te iznenadilo, draga moja Miro,« završi ujna.

Mira je još uvijek bila nešto nesretna, što je morala prekinuti veseli rad na livadi, i zapita, da li će dugo potrajati to krvarenje i da li će se skoro opet ponoviti.

»Ne uznemiruj se, dijete moje,« odvrati ujna. »Za nekoliko ćeš dana opet skakati i igrati se kao prije, ali tako dugo, dok traje krvarenje, nužno je da se vladaš mirno, jer bi inače mogla oboljeti. Sada ćeš jamačno biti i opet neko vrijeme bez krvarenja. U prvim se godinama, kad djevojka imade krvarenje ili menstruaciju, kako se to naziva, javlja ova samo u duljim razmacima a tek kasnije nastupa redovno jedamput mjesečno.«

Mira je ležala mirno i pozorno slušala ujnino tumačenje.

Iza kratke šutnje doda još ujna: »Moraš, mala Miro, i to dobro zapamtiti, da je baš ono mjesto, odakle dolazi krv, vrlo osjetljivo kod svih djevojaka. Male ozlede toga mjesta mogu gdjekada imati teških posljedica. Poradi toga se treba vrlo čuvati, da se one dijelove tijela ne grebe, a ni inače ne dira, jer to sve može jako da naškodi.«

Mira je sad bila posve umirena. Samo je molila ujnu, da ništa ne rekne ni ujaku ni Slavi. Bila joj je neugodna pomisao, da netko drugi dozna nešto o tom. Ujna joj obeća.

Opodne bili su ujak i Slava opet kod kuće. Poslije podne udari kiša. Ujaku to nije bilo pravo obzirom na spremanje sijena. Miri je naprotiv bila

kiša vrlo mila. Mogla je ostati u sobi i igrati se s lutkama zajedno sa Slavom, a nitko ne treba da zna, zašto je ona ostala preko dana tako mirno u dječjoj sobi.

SUDBINA OVCE.

Za nekoliko dana prestala je kiša, pa se je nastavilo sa spremanjem sijena. Djevojčice su obično učestvovale nekoliko sati kod tog posla. One su se uostalom vrlo sprijateljile sa starim Franjom, koji je s njima bio uvijek vrlo ljubazan i prijazan. Bela, koja je imala samo još jedno mlado, — oba ostala poklonjena su znancima, — išla je gdjekada s djevojčicama na livadu.

Ujna je budila djecu uvijek u osam sati ujutro i morala je kod te zgode obično da odgovara na bezbroj različitih pitanja, koja su se ticala događaja dnevnoga života.

Jednog dana, kad je unišla k djeci, donijela im je vrlo žalosnu vijest. Jedna je ovca slomila noću nogu, pa se morala zaklati.

Franjo je rano ujutro polazio s koscima na livadu i prolazeći kraj mjesta, gdje se nalazi na podnožju jednog brežuljka ograđeni pašnjak za životinje, opazi, kako ovce stoje zajedno i tužno mekeću. Kako je vidio samo tri ovce, a četvrte nije bilo, došao je bliže da pogleda. Došavši onamo, našao je i četvrtu ovcu, ali ova je ležala na tlima i nije mogla ustati. On pristupi k njoj da pogleda, zašto ne ustaje, i primijeti, da je jadna ovca slomila prednju nogu. Jamačno se previše približila obronku i pala sa brežuljka, slomivši nogu.

Slava je htjela odmah da znade, koja je to ovca, a Mira je pitala, ima li jadna životinja jake bolove.

To je bila mala bijela ovca, čije je desno uho bilo crno, a na ledjima je imala crnu pjegu. Dakako, da jadna životinja trpi velike bolove uslijed ozlede. I kad je Franjo sa drugim jednim radnikom donesao ovcu kući, nju su odmah zaklali, da se brzo oslobodi muka.

Mira zapita, znade li već ujak o tome. Dakako, da je obaviješten; ta ujak je sam dao nalog, da se ovca odmah zakolje. Djevojčice su htjele još jednom vidjeti lijepu ovcu sa crnim uhom.

»Jest,« reče ujna, »ujak će vam je pokazati. Kad se odjenete i popijete vašu kavu, ići će ujak s vama.«

Djevojčice su u tren oka bile spremne i ujak je pošao s njima do jedne nešto udaljenije suše, u kojoj je ležala ovca. Miri i Slavi žurilo se toliko, da su htjele bježati, ali je ujak mislio, da nije tako hitno. Slava nije mogla, a da ne pojuri nekoliko koraka naprijed, dok su je ujak i Mira slijedili u razgovoru.

»Ova stvar sa ovcom dvostruko je žalosna,« reče ujak. »Ovca je bila bređa, to jest imala je u sebi mlade.« Mira je bila posve zbunjena, a ujak nastavi: »Ti se sjećaš, što sam ti rekao o Belinim mladima, gdje su se nalazili, prije no što su rođeni. Male ovčice ove ovce trebale su doći na svijet tek iza nekoliko tjedana. Ovako su jadni mali morali poginuti zajedno sa svojom nesretnom majkom.«

»To je strašno,« reče Mira i odmah zapita, koliko je bilo mladih i kako su bili veliki. Bile su

tri male dražesne ovčice i neka ih Mira pogleda sama, da dobije jasnu predodžbu o tome, kako su maleni i nemoćni svi mladi — a isto tako i dječica, — prije no što su rođena, i kako je vanredno velika njihova potreba, da ostanu dugo, dugo u njezi i skrbi svoje majke.

Slava stajala je na vratima suše, koja je bila zatvorena. Za nekoliko časaka prispio je ujak s Mirom. On otvori vrata i pred njima je ležala ovca sa crnim uhom. Kraj ovce su na jednoj dasci ležale tri male ovčice, svaka u klupko savijena, s nogama u zraku, zgrbljenih leđa i sa glavom među prednjim nogama.

»Zašto su sve tako zgrbljene?« zapita Mira, a ujak joj objasni, da inače ne bi imale mjesta u trbuhu majčinom. »Tu možeš vidjeti i tanku opnu, koja ih je opkolila poput vreće, dok su ležale u majčinom tijelu.«

Slava nije mnogo pazila, što ujak govori starijoj sestri; ona je bila više zabavljena time, da promatra male ovčice i da otkrije, imaju li i one kakovu crnu mrlju. Uz to zapita, odakle su te male ovčice, na što joj ujak odgovori, da su to mladi unesrećene ovce. Slava je međutim zaista primijetila, da jedna od tih ovčica imade crnu glavu, druga crnu stražnju nogu, a treća samo na leđima crnu pjegu.

Mira primijeti nakon nekog vremena, da je teško gledati te jadne mrtve životinje i zato svi izadjoše. Ujak zaključa vrata od suše, da se ne dogodi ništa nedolična i da nitko ne smeta.

Da se sjećanje na neprijatan prizor postradale ovce i njezinih jadnih ovčica brže zaboravi, zamoli ujna staru Anku, da povede djecu u šumu, da ondje

beru maline. Tako su djeca s Ankom i Belom otišla u šumu.

Ujak je tako upotrijebio priliku da pokaže Miri, kako izgleda mlado sisavaca, tako zvani fetus, prije no što se rodi; a za Miru je opet bilo poučno da vidi, kako izgleda nerođena ovčica.

OPROŠTAJ.

Ljeto se približavalo kraju. Kao što je sve u prirodi raslo i uspijevalo, tako su isto ponarasle i Mira i Slava, pocrnjele od sunca i izgledale vrlo svježe. Doskora je trebala otpočeti školska godina, pa se dobro odmorenim i svježim djevojčicama prohtjelo školskoga rada. Veselile su se i tomu, da će opet u dom svojih roditelja. Majka se preko ljeta posve oporavila, tako da su djevojčice mogle očekivati vesela vremena. Njihova majka nije bila za njih samo majka, nego i starija sestra, koja ih je u svakom pogledu dobro razumjela i znala se s njima tako lijepo igrati i pozabaviti.

Topli je sunčani dan mjeseca kolovoza s vedrim i plavim nebeskim svodom. Mira i Slava spremile su već svoju prtljagu, jer su odmah iza zajutarka imale otputovati, gdje im je za vrijeme cijelog ljeta bilo tako lijepo i ugodno.

Ujna je, da iznenadi djevojčice, prostrla stol na verandi. Kad su Mira i Slava došle iz sobe, sjedjeli su već ujak i ujna na verandi, čekajući.

Voćnjak je sad imao posve drugi izgled, nego u proljeću, kad su djevojčice prispjele. Onda su bile trešnje i jabuke u punom cvatu, a sada je sve bilo puno plodova mjesto cvjetića. Jabuke, dakako, još nisu bile posve zrele. Uprkos toga kušale su

ih djevojčice, te su im prijale, premda su koštice bile još bijele.

Mira je sumnjala da bi rasle, ako bi ih ovakove usadila u zemlju, a ujak primijeti:

»Ne dijete moje, posve je sigurno, da ne bi rasle.« I nastavi: »Ti vidiš, da su koštice još nezrele, da još nisu crne. Općenito je pravilo u prirodi, da biljke i njihovo sjemenje, kao i svi živi stvorovi, dokuče neku stanovitu zrelost prije, no što mogu dati začetak novom životu.«

Ujak je ostao s djevojčicama na verandi, dok popiju kavu, dočim je ujna ustala, da uredi neke stvari u kućanstvu.

»Vidi bezbrojnih lastavica, što oblijeću visoku brezu,« poviče najednom Slava. I zaista je cijelo jato lastavica kružilo oko vrha stabla, a još je više sjedjelo u lisnatoj krošnji visoke breze. Mira je uzviknula od začuđenja.

Ujak pogleda onamo i reče:

»A znate li, djeco, zašto se sad lastavice skupljaju u tako veliko jato?« To djevojčice nisu znale, a ujak nastavi: »Vidite, u proljeću dolaze lastavice, kao i druge ptice selice s juga ovamo na sjever, a za vrijeme našeg divnog, toplog ljeta u naše lijepe šume. One dolaze ovamo na bračno putovanje, kako sam već Miri pripovijedao, da grade gnijezda, nesu jaja i uzgajaju svoje mlade. Svaki pojedini par posvećuje osobitu brigu svome domu i svojoj maloj porodici, i to sa svom nježnošću, koju proizvodi kod njih njihov ljubavni osjećaj. Roditelji ne uzdržavaju samo svoje mlade, nego ih i uzgajaju, učeći ih svemu što im treba za život. Sada vode svoje mlade u daleki svijet, gdje svako mora da iskuša svoju sreću, kako znade. One nas opet

ostavljaju prije hladnih jesenskih i zimskih dana, pošto su cijelo proljeće i ljeto davale nepatvoreni izraz veselja nad tim, što su žive i zdrave, ugodnim i veselim cvrkutanjem i svojim melodičnim ćurlicima. Nas ljude naučile su one, da su si ljubav i stvaranje života posve blizu, i da to dvoje pruža najsigurnije jamstvo, da se za život sposobna priroda održi uvijek svježom i mladom.«

Zajutrak je bio dovršen. Franjo je već čekao sa konjima i kočijom kod stepenica, a i Bela je već bila na svom mjestu. Mira i Slava zahvalile su ujni i ujaku za sve, a zatim pogledale u kuhinju, da se oproste i od stare Anke. Zatim se odvezoše do parobroda i krenuše kući istim putom, koji su prevalile prije dva mjeseca.

Djevojčice su došle kući posve zdrave i svježe, a Mira povrh toga sa mnogo iskustva i znanja, koje je stekla uz dobronamjerne upute svog ujaka i ujne, u lijepom ladanjskom životu.

IZDANJA ZA MLADEŽ

Knjižnica za mladež.

1. **Vuk Stefanović-Karadžić:** Narodne priče i pričice. Urešeno slikama i tvrdo vezano . . . . Din 5.—
2. **Zrinski i Frankopani.** Hrvatski mučenici ban Petar Zrinski i Franjo Krsto Frankopan, Zrinski i Frankopani kao književnici, Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan na stratištu iz »Urote» Evgenija Kumičića, Na Ozlju gradu od Augusta Šenoe. — Tvrdo vezano sa naslovnom slikom . . . . Din 5.—
3. **Dječije kolo,** Almanah za mladež. Sadrži kratke i ilustrovane narodne priče po Vuku Karadžiću, te radove Josipa Milakovića, S .Petranovića, M. Kovačića, A. Pakacia, P. Rakoša. — Tvrdo vezano . . . . , , ... Din 5.—
4. **Slavenski apostoli Sv. Ćiril i Metod.** Sa slikama apostola te Ljudevita Gaja, Vuka Karadžića, J. J. Strossmayera i sa slikom Hrvatski preporod od Vlaha Bukovca. Pjesmama i člancima zastupani su P. Preradović, R. F. Magjer, M. Barbarić, M. Cepelić, B. Šram i dr. F. Nikolić. Cijena tvrdo uvezanoj knjizi . . . . Din 5.—
5. **Milenkove pjesme.** Spjevao i ilustrovao Milenko D. Gjurić. — Tvrdo vezano . . . . Din 5.—

Druga izdanja dječjih i omladinskih knjiga.

Andersenove odabrane priče i pripovijetke. Prevod Milana Ogrizovića. Sa slikom pisca i bogatim ilustrativnim uresom Ljube Babića. . . . . Din 40.—

Beecher-Stowe H.: Čiča Tomina Koliba. Pripovijetka iz života Crnaca u Sjevernoj Americi prije ukinuća robijaštva. Preveo Dr. A. Schneider. Sa slikama Ljube Babića. . . . . Din 25.—

RECHNITZ EMIL DR.:

Kako da othranjujem, njegujem i odgajam svoje dijete u prvoj godini života?

Pet predavanja za pouku majkama i budućim majkama

Cijena Din. 10.—

Dr. Emil Rechnitz napisao je (zasebno i u njemačkom jeziku) u formi pet predavanja, koja odavaju iskusnog liječnika, velikog čovjekoljuba i po ljubavi za mladi naraštaj duhovnog oca jugoslavenske dječice, vrlo lijepu i korisnu knjigu za naše sadanje i buduće majke. Svi znamo, kako su naše žene, obrazovane i one iz širokih masa, bespomoćne kad se privine k njihovim grudima prvo djetešce, pa stoga će ova knjiga obradovati sve majke, jer će ih riješiti neznanja, straha, nemoći i sukrivna vlastitom djetetu. A one, koje već ne mogu biti majke, s pravom će reći:

»Zašto je ta knjižica istom sada izašla?
Moje bi dijete bilo jače i ljepše.
Moje bi dijete još danas živjelo«.

Svaka majka mora uz ostale svoje knjige imati i ovu knjigu, jer nije dosta da za dijete samo moli, već treba da za nj i radi! A što će i kako će raditi — napisano je lijepo i jasno u ovoj knjizi.

Knjiga ima 31 sliku.